

Transskription af:

Alletiders Fest

S1E1. Konger amok i voldsorgie til blodgildet i Roskilde

Værter: Julie Ralund og Thomas Klinkby

Medvirkende: Historiker Anders Lundt Hansen

Lyd og redigering: Gustav Niepoort

Redaktør: Troels Donnerborg

Thomas Klinkby: Du lytter til en podcast fra Nationalmuseets mediehus, Vores tid. Julie det er et fuldskæg du har på det?

Julie Ralund: Ja, Thomas, det er det fordi at festen vi skal til i dag, der er kvinder ingen adgang. Hvad er det for en fest? Ja, det er en fest i Roskilde i sensommeren. 1157. Vi skal til en af de mest berømte fester i danmarkshistorien. Det er sådan, at landets tre konger. De skal finde fred efter flere års krig. Det er Knud, der har inviteret til det her forsoningsgilde, og det begynder også fredeligt nok, Thomas, men det ender med rigtig mange døde. Tør du komme med?

Thomas Klinkby: Ja.

Julie Ralund: Super, så lad os komme til gilde. Mit navn er Thomas Klinkby og jeg hedder Julie Ralund, og du lytter til Alletiders fest, hvor vi inviterer dig til en fest i historien. Vi kommer til at smage på fortiden og høre historien, så de kommer til at være næsten som om vi er der selv.

Thomas Klinkby: I dag er det historiker og foredragsholder Anders Lundt Hansen, som tager os med til Rødkilde i Roskilde.

Julie Ralund: Godt, Anders. Jamen, så sidder vi her endnu. Og hvor er det, vi er henne?

Anders Lundt Hansen: Jamen, vi er på Kongsgården i Roskilde, og gildesalen her er proppet med folk. Hver af de tre konger sidder op ved høje bordet, og de har deres nærmeste rådgivere og venner omkring sig. Og så har de bænke ned gennem salen, de er fyldt med deres støtter og deres mest trofaste krigere. De har formodentlig talt omhyggeligt op, sådan så alle har lige mange folk med, for der er ikke meget tillid mellem de tre deroppe. I kan også mærke en meget anspændt stemning i hallen. Folk sidder og lur på hinanden, råber lidt af hinanden. Men, men det ser ud til, at de tre på højbord i hvert fald har tænkt sig at holde en venskabelig tone.

Thomas Klinkby: Hvorfor er der sådan en anspændt stemning?

Anders Lundt Hansen: De har været i krig længe, og de har ikke. Der er ikke én af dem deroppe ved højbord, der ikke selv har slået mennesker ihjel i løbet af denne her krig. Personligt, personligt og dem op og ned langs bænke. Her er de også meget barsk, og det er jo tit folk, der kender hinanden. Det er hinandens venner, allierede slægtninge, som de har været i krig med og mod. Nogle af dem har skiftet side i løbet af krigen, altså mest berømt, at valdemar, han dog oprindeligt var, var en af Svends støtter, men skiftede så siden til Knud. Så der er ondt blod mellem mange af dem, der er her i aften.

Julie Ralund: Okay, når man mere tænker at er der noget der lige kan kan bløde sådan en stemning op, er der lidt alkohol, så lad os lige få noget at skåle med her. Hvad er jeg? Hvad har vi drukket her til festen?

Anders Lundt Hansen: Deroppe ved højbordet, der er de drukket vin. Det er det fineste og det har formodentlig været tysk vin som er kommet op enten gennem Slesvig eller gennem Lübeck. Og ja, det bliver serveret i fine klare drikkeglas. Længere nede af bænke, der har man drukket mjød og til de mest almindelige folk bare hjemmelavet øl. Ja.

Julie Ralund: Hvad skal der så ske nu?

Anders Lundt Hansen: Jamen, der vil være en masse retter, som bliver båret frem og delt ud ved alle bordene, og det er en måde at vise sin magt og prestige og rigdom på. Det er en måde, hvor værten flasher sin styrke og sin velstand ved at vise, hvor godt han kan bevare det folk. Og det er vigtigt ikke at stå tilbage for andre kilder. Det er, at man skal helst lave en fest. Sådan er det jo altid, når man holder fest. Nogle gange lave en fest, som andre taler om i lang tid. Og det lykkedes da i hvert fald her.

Thomas Klinkby: Hvordan finder vi apropos det du siger, Anders, overhovedet til denne her fest?

Anders Lundt Hansen: Festen her er beskrevet i desværre kun én kilde, som til gengæld beskriver den meget grundigt. Og det er Saxo, som skrev omkring år tolvhundrede, små 50 år efter festen og

hans direkte kilde til festen her. Det var Absalon. Saxo selv var knap nok født på dette tidspunkt, men Absalon og med han sidder oppe ved høje bordet og ved siden af sin makker Valdemar, og uden at foregribe begivenhedernes, så vil jeg sige, at lidt efter denne her fest i august, så endte Absalon med at være Københavns bygherre, og han byggede den første borg i København. Men havnen lå der i forvejen.

Thomas Klinkby: Vi skal ikke spoile alt for meget, fordi der kommer til at ske noget til denne fest, som ikke går helt efter planen.

Julie Ralund: Men i denne podcast skal vi ikke kun lytte til historien, vi skal også smage på den. Vi er nemlig så heldig at have en huskok, der serverer mad og drikke, som det kunne have smagt dengang. Hun hedder Birgitte Kampmann, og Birgitte, hvad er det, vi skal have i dag?

Birgitte Kampmann: Nu skal I se. Jeg har lavet noget farstærte, og så har jeg tilsmagt med nogle krydderurter og lidt enebær, og der er lidt laurbær på toppen, og den har jeg formet til en rund tærte jeg skulle bage som rundt. Så kan man skære et stykke fra, og så er der nogle kålpølser. Og så tænker jeg lidt pastinak med dryppet i honning, masser af honning og og så tænkte jeg, at vi kunne lege lidt. Måske noget der kunne være rart at have med, det var sådan lidt sennep af en slags med hjemmelavet groft sennep, så. Så det er det I skal have og jeg håber I kan lugte røgen i køkkenet. Her er forsøgt at skabe her til morgen.

Thomas Klinkby: Det ser vildt godt ud og det her er Vi har den her kødpøstj med laurbærbladene. Vi har de her kålpølser, pastinakker og alle de ting du har beskrevet. Det ser virkelig dekorativt ud. Også for moderne øjne. Er det et autentisk måltid?

Anders Lundt Hansen: Det kunne det meget vel have været. Vi kender ikke den specifikke menu til aftenen her, og vi har. De kilder, vi har, fortæller ikke så meget om Danmark i 1100-tallet, men der er andre måder, hvorpå vi kan sjusse os frem til cirka hvad man har spist. Dels kender vi menuerne fra det sydlige Europa, dels kender vi menuerne fra senere op i høj og senmiddelalderen. Og så er det Saxo, som er den eneste, der beskriver gildet her Saxo. Han har tidligere i sit meget store historieværk skrevet om, hvad for noget mad man spiser nu til dags, men nu til dags mener han omkring 1200, og Saxo, han er en sur gammel mand. Han kan ikke fordrage al denne nymodens luksus. Saxo skriver nedladende om de her prangende opdækning, de kredsende køkkener, kokkenes uhumske arbejde og alverdens afskyelig farsmad.

Thomas Klinkby: Han er virkelig, virkelig ikke glad for fars.

Anders Lundt Hansen: Nej, og fars er... Nutildags er vi vant til fars og frikadeller og pølser, det er sjældent vi ser det som luksusmad, men tænk på før man havde kødhakkermaskiner. Så det at lave fars er jo enormt arbejdskrævende, for der er kun én måde at gøre det på. Det med et skærebræt

og en kniv, så det er kun de rigeste med mange slaver og dem med mange tjenestefolk, der kun serverer farsretter. Og det er fornemt at få sådan en kødtærte og sådan nogle pølser her.

Thomas Klinkby: Imens har Birgitte jo heldt noget øh...

Birgitte Kampmann: Jeg tænkte vi skulle have noget snaps.

Thomas Klinkby: Du har hældt snaps i glassene.

Julie Ralund: Hvorfor har du gjort det Birgitte?

Birgitte Kampmann: Fordi jeg tænker det skulle være lidt festligt, og at det var noget man også gjorde.

Julie Ralund: Ja, Anders, drak man snaps eller hvad?

Anders Lundt Hansen: Der er en sjov sætning hos Saxo, som peger lidt i den retning. Han skriver nemlig om festen her i Roskilde, at det bliver mere muntert i løbet af aftenen, mens lystigheden steg, efterhånden som de små bægre gik fra hånd til hånd.

Julie Ralund: Og de små bægre...

Thomas Klinkby: Det er kodesprog for snaps?

Anders Lundt Hansen: Det tænker vi jo nu til dags, og det kan teknisk set godt lade sig gøre. Det var araberne, der var de første til at definere spiritus, og efter det første korstog, så var der en del forbindelse mellem Europa og den arabiske verden, både positiv og negativ. Og i starten af 1100-tallet begyndte man at destillere spiritus i Europa i det sydlige Italien, som havde mange forbindelser over Middelhavet, selvfølgelig, og det vil sige 50 år senere, kan der godt være importeret lidt spiritus til Roskilde.

Julie Ralund: Så det vil sige at de små glas kan godt har været fyldt med en eller anden form for klar spiritus, brændevin, snaps?

Anders Lundt Hansen: En form for brændevin.

Julie Ralund: Som i hvert fald så gjorde at stemningen steg, når de små glas de gik rundt.

Anders Lundt Hansen: Sådan kan det tolkes.

Thomas Klinkby: Jeg skal lige sige, at mens vi optager denne podcast, er klokken ikke engang blevet 11 om formiddagen endnu, og nu sidder vi her med snaps.

Julie Ralund: Det bliver en festmiddag. Skål.

Anders Lundt Hansen: Skål!

Thomas Klinkby: Sådan er det at dykke ned i historien. Skål, skål. Skål i snaps.

Julie Ralund: Man behøver heller ikke at tømme glasset, Thomas.

Thomas Klinkby: Det kradser simpelthen så meget på det.

Julie Ralund: Det er jo sådan her fester går galt. Det vil jeg bare sige.

Thomas Klinkby: Hvis jeg havde vidst, de havde drukket snaps, og jeg havde reageret sådan her, så havde de set skævt til mig. Så har jeg ikke været rigtig en rigtig mand.

Anders Lundt Hansen: Det havde været ligesom at øh, ja, nej, de havde nok... Du var blevet hånet.

Thomas Klinkby: Ja, fair nok

Julie Ralund: Nå, men så skærer jeg lige noget kødtærte, da.

Thomas Klinkby: Og så skal vi i gang med kålpølser her. Ræk mig lige sennep og honning. Tak Julie.

Julie Ralund: Nå Thomas, han er nu gået i gang med kålpølsen og et ordentligt lag sennep. Det kommer til at gå rigtig fint med det der snaps det ved jeg bare. Jeg har halsbrands... Jeg har halsbrandspiller med, kan sige til jer, hvis det går hen og bliver et problem. Nå, hvad har der været af underholdningen til sådan en? Ha ha. Thomas ha ha

Birgitte Kampmann: Det er godt for dig, Thomas.

Thomas Klinkby: Jeg er ikke sikker på det er.

Birgitte Kampmann: Du er til højboards...

Julie Ralund: Nu har jeg jo Thomas i at sidde og grine af, men hvad har man haft af underholdning til sådan en fest?

Anders Lundt Hansen: Der har været masser, og det er også noget af det, Saxo raser over. Men der har nemlig været... Der har været underholdning i form af musik, i hvert fald musik og spil, og der har formodentlig også været optræden af jonglører og gøglerlignende ting.

Julie Ralund: Og hvilken slags musik er det ikke en sækkepibe, jeg hører, der.

Anders Lundt Hansen: Jo der kan godt have været sækkepiber og forskellige strengeinstrumenter og sangere også.

Julie Ralund: Det synes jeg er sjovt. Det har man altid tænkt på som en skotsk eller engelsk ting?

Thomas Klinkby: En keltisk tradition?

Julie Ralund: Præcis.

Anders Lundt Hansen: Nej, det er det bare fordi de andre steder i Europa holdt man op med det på et tidspunkt, da de bare er blevet ved.

Thomas Klinkby: Åh, det er derfor.

Julie Ralund: Og for lige at få sat stemningen rigtigt eller sådan. Hvad er det for et sprog, vi taler i Roskilde på det her tidspunkt?

Anders Lundt Hansen: Når man taler gammeldansk tunge, som er på dette tidspunkt ved at skille sig ud fra det norrøne sprog, hvor norske og islandske går i en retning mellem danske og svenske og hinanden.

Julie Ralund: Jeg vil bare lige sige, at jeg stopper lige, Anders. Jeg vil bare lige kommentere her på, at jeg sidder over for to herrer, som er i fuld gang med kålpølserne og sennepen. Jeg er spændt på om, den kære lytter, vi kommer videre i denne her fest, for der er godt nok at rive i kødpølserne.

Thomas Klinkby: Du taler bare, Julie.

Julie Ralund: Jeg taler bare. Hvad taler man af sprog på det tidspunkt?

Anders Lundt Hansen: Mm de taler olddansk, og som ikke ville være forståeligt for os i dag? Nej, men med forskellige dialekter er det det samme sprog, som blev talt over hele Skandinavien på det tidspunkt.

Julie Ralund: Så det her Norrøn som som... og hvornår er det, det begynder at blive...?

Anders Lundt Hansen: Det sker i slutningen af 1100-tallet. Sådan her omkring begynder det at skille sig ud, hvor dansk og svensk går i en retning, hvor norske og islandske går hinanden.

Julie Ralund: Super. Så til denne fest kan vi stadig forstå hinanden.

Anders Lundt Hansen: Ja, og der er masser af dialektforskelle, men med lidt god vilje kan vi godt forstå hinanden. Vi kan også alle sammen skrive runer, hvis det skulle være. Man bruger de samme bruge den samme runerække over hele Norden.

Julie Ralund: Okay! Nå, og nu må vi altså til det, fordi jeg tænker I skal lige lægge kniven og prøve her, fordi at nu ved jeg at vi er kommet godt hen på aftenen og lige pludselig så sker der noget. Vi tager det... Jeg kan lige se vi skåler lige inden, at nu går det løs. Skål!

Thomas Klinkby: Jeg tager et lidt større bæger end jer. Det her er jo ikke bare en hyggefest, vel? Der er nogle... Jeg sidder blandt masser af mænd, der både spiser af pølser, men som også er mere eller mindre voldsparate. Er det ikke rigtigt?

Anders Lundt Hansen: Jo, det er de og de fleste. De fleste kender hinanden. De fleste kender nogen, der er blevet slået ihjel af andre, der er til stede her i salen. Så der er noget spænding på, og det bliver ikke bedre på et tidspunkt, der siger Svend, at han gerne vil spille brætspil. Det var ret almindelig underholdning til fester og sådan noget, at man vidste, at man også var intelligent og rolig ved at spille brætspil mod hinanden.

Julie Ralund: Altså en slags skak eller mølle?

Anders Lundt Hansen: Skak, dam, mølle... Lignende spil, ja.

Thomas Klinkby: Årh, interessant.

Anders Lundt Hansen: Og de kunne ikke lige finde et brætspil. Men så kommer der en visesanger, som i stedet for synger en vise om nogle af Svends nederlag i krigen.

Julie Ralund: Åh nej, det er ikke godt.

Anders Lundt Hansen: Ej det er ikke godt. Han bliver sur, og det gør dem af hans mænd, der er rundt omkring i hallerne også.

Julie Ralund: Hvorfor nu det?

Anders Lundt Hansen: Ja, altså i første omgang lader en som ingenting og siger, at de bare skal fortsætte med at synge, men det har jo en effekt på stemningen.

Julie Ralund: Jeg har aldrig været til fest i en rockerklub, men jeg forestille mig ville lidt derhenad?

Anders Lundt Hansen: Nu er det fest mellem tre rockerklubber, der mødes på samme sted.

Thomas Klinkby: Ja, okay endnu værre.

Julie Ralund: Det var det, vi kunne mærke uden for Thomas. Men hvordan er det, at de er i familie så langt ude eller.

Anders Lundt Hansen: Relativt tæt familie, òh Svend og Valdemar er fætre, og Knud er deres halvfætter.

Julie Ralund: Men de har alle sammen kongeligt blod i årerne, og de har alle sammen en eller anden form for krav på den danske trone.

Anders Lundt Hansen: Det har de, Valdemars krav er faktisk det svageste. Hans far har aldrig været kongen, men de andre... De er alle tre nedstammer... De alle tre oldebørn af Svend Estridsen gennem mandlige linjer.

Julie Ralund: Så de har alle sammen... Føler sig berettigede?

Anders Lundt Hansen: Ja!

Thomas Klinkby: Og de har hver deres territorie.

Anders Lundt Hansen: Nej, det har de fået her. I realiteten... Det er det med at have sin magt bygget på territorium. Det brugte man ikke rigtigt i middelalderen.

Thomas Klinkby: Hvad var det så bygget på?

Anders Lundt Hansen: Loyalitet. Man havde loyalitet fra forskellige slægter og fra forskellige store mænd, vi vant til. I dag er vi vant til at tænke i lande, at lande er den grundlæggende politiske enhed. Sådant var det ikke i middelalderen. Der var det dynastierne, der var de grundlæggende enheder, og det vil sige, det var, hvilken stormand man var loyal over for. Hvis så stormændene på Langeland var loyale over for den ene, så kan man sige, at så var Langeland måske en del af hans rige. Men hvis han skiftede loyalitet til den anden, så var Langeland så ikke længere.

Thomas Klinkby: Og hvor dynamisk har det været? Altså, hvor meget kunne man så skifte loyalitet? Og hvordan kunne man, hvis man gerne ville have magten opnå den?

Anders Lundt Hansen: Det har været meget dynamisk, og det har været et meget svært miljø at manøvrere i rent politisk, fordi der skal ikke ret meget til, og de unge mænd, vi har med at gøre. Så alle de tre højborde siger jeg er mellem 20 og 35 år gamle og de er bevæbnede, og de er klar til handling og de ambitiøse. Og det er alle deres følgesvende også. Så der kommer meget tit konflikter også inden for dynastierne, som vi kan se her. Og så er det jo et spørgsmål om loyalitet. Og hvem

er man mest loyal over for? Hvem skylder man mest? Fordi alle i det her stormandsnetværk hele Europa blev... var domineret af store handelsnetværk, som var giftet ind i hinanden på kryds og tværs. Og hvis nu ens kones familie slutter sig til den ene side, men ens nabo slutter sig til den anden side, hvad gør man så selv? Og når man læser Saxos værk, så er det meget tydeligt, at to tredjedele af det, det handler om, så nogen loyalitetskonflikt. Hvem skylder man mest? Hvem har gjort mest for en selv? Hvem må man svoret de dybeste eder til? Har man svigtet eller har ens herre svigtet det, som han så skylder til gengæld for loyaliteten, så er man berettiget til at skifte. Men det kan jo diskuteres i en uendelighed. Og det blev diskuteret, og nogle gange blev det diskuteret med økser. Der er altid sådan ulmende dynamik med lidt økser i baggrunden, og som regel så lykkedes det at forhandle fred igennem. Men her i disse forgangne år, endnu inden festen her i Roskilde, der er det system brudt sammen, og der har været så mange drab, så mange slag, så mange døde, at det har været meget svært at få samlet de her tre konger til mødet i dag.

Thomas Klinkby: Hvordan er stemningen lige nu?

Anders Lundt Hansen: Efter den der visesanger, der talte om om svensk nederlag, så er stemningen været lidt betændt, og jeg kan se, at en af Svends hirdmænd, der hedder Ditlev, han står der op og giver tegn til Sven og kalder ham hen til døren. Så står Svend og tisker med nogle af sine folk rundt omkring ved dørene, og det bliver der lagt mærke til rundt omkring. Der er helt klart noget under optræk.

Thomas Klinkby: Er der stadigvæk underholdning? Er der stadig på overfladen en god stemning?

Anders Lundt Hansen: Ja, lige endnu. Men det ser ud til, at Svends mænd samler sig omkring dørene.

Julie Ralund: Åh nej.

Anders Lundt Hansen: Det er ret skidt, og derfor går det også hurtigt her. Der er nogen, der vælter lysestagerne, så der bliver mørkt i salen. Der bliver trukket våben. Nogle har et sværd med derinde, der bliver hugget rundt. Man kan se, at Knud han fornemmer, at noget er helt galt og tager afsked med Valdemar og giver ham et farvelkys nærmest. Og i det samme så springer Detlef med sværdet hen mod Valdemar og Knud.

Julie Ralund: Og hvem ved, hvem er Detlef?

Anders Lundt Hansen: En af Svends betroede mænd, som rasende hopper frem, og han, Valdemar, kaster sig over ham. Valdemar tager sine kostbare kappe, svinger den omkring sin arm og bruger den til at parere arbitrære slag med. Men han får, da han vælter rundt på gulvet mod Detlef, så får han sit sværd stukket gennem låret, hiver det ud igen, og så kaster han sig ud mod

udgangen, hvor der bliver tumult. Inde fra salen er det ikke til at se, hvad der sker, men der bliver tumult. Det ser ud, som om, han kommer ud.

Julie Ralund: Kan vi lige tage en status? Hvem er nu ramt? Valdemar er ramt?

Anders Lundt Hansen: Valdemar er såret i låret, men kastede sig mod døren. Detlef han griber sværdet og slår på den næste der i nærheden. Det er Knud, som han flækker hans hoved, og Knud synker død om. Det er mørkt. Nu er der kaos i det hele. Broen bliver væltet. De kaster med stolene. De råber og skriger. Der er kulsort herinde. Nogen der har slået skodderne op for at få lidt lys ind fra den lyse sommernat derude? Men man kan ikke se, hvem der er hvem. Der bliver råbt slagord fra folk ved hvem de skal gruppere sig omkring. Folkene her er jo krigsvante soldater. De samles omkring deres i deres grupper, dem de kender fra kampen. Når de kommer tæt på og på kampråb, kan de genkende hinanden, men det er meget uklart, hvad der sker. Selv Absalon, som jo sidder oppe ved højbordet, han han sidder og knuger Knud, som er død, fordi han tror det er Valdemar.

Julie Ralund: Nå for søøren

Anders Lundt Hansen: Så opdager han, at det ikke er Valdemar, men det er Knud. Så bliver han både glad og ked af det på én gang. Men der. De forskellige grupper går nu i kødet på hinanden med jer, med de knive de skulle bruge til at spise med og prøver at holde sammen med dem, der er deres egne. Men det er svært at se her i mørket, hvem der er hvem.

Julie Ralund: Så det er ikke bare et spørgsmål om, at man slår hvem som helst ihjel eller hvad, men man prøver at få lidt lys ind, så at man kan se hinanden.

Anders Lundt Hansen: I modsætning til hvad man ser på film og tv. Så det der med drab i middelalderen, det var faktisk en relativ alvorlig sag. En ting er at dræbe folk i åben krig, men drab på folk det straffes ret hårdt. Og eftersom igen det netværkssamfund, alle kender nogen, der kender nogen, der kender hinanden. Så du kan ikke bare dræbe nogen uden det har konsekvenser.

Thomas Klinkby: Du skal have en virkelig god grund til det.

Anders Lundt Hansen: Man skal en god grund til det, og man skal være i stand til at betale bod eller eller gøre godt ved den slægt, man har berøvet et slægtsmedlem senere. Så man vil gerne slå sine fjender ihjel. Dem man alligevel er ligeglåd med, hvis landsby man alligevel har tænkt sig at brænde af. Men nogen, der er potentiel allieret eller neutral, må man ikke slå ihjel.

Julie Ralund: Så det er faktisk lidt besværligt og besværligt. Tre bande medlemmer skal ligesom finde ud af hvem er hvem, og hvem er nu død, og...

Anders Lundt Hansen: De prøver nok at gruppere sig og slås der inde i salen med store stoleben og vælte borde mod hinanden og hvad de kan komme til, imens der står svensk folk og prøver at identificere hende ved udgangen. Men det er også ret svært, hvem der kommer igennem, og det benytter Absalon sig af, fordi han rejser sig bare op sammen med en af Knuds venner. Så beslutter de sig for at gå mod hver sin dør, for så er der større chance for, at bare en af dem slipper ud, og de retter bare ryggen og går igennem. Absalon han har sit pæne tøj på, det han svarer ikke på, da de råber inde ved døren. De råber om han spørger hvem han er, så svarer han dem ikke, men går bare igennem som om at det er hans gode ret at gå igennem der.

Julie Ralund: Når så Absalon slipper faktisk ud ved bare at...

Anders Lundt Hansen: Det er samme effekt, som hvis du ser en fodboldkamp, hvor kontrollørerne står med deres gule veste på. Og så kommer der en alvorligt udseende mand i jakkesæt og går lige igennem rækken. Det er sådan hans fine tøj og naturlige autoritet virker.

Thomas Klinkby: Autoritet er en god ting her, men det er det totalt kaos. Det er jo bælgravende mørkt nu her. Der er stole, der bliver kastet mod hinanden, der er knive, der er trukket, der er folk, der allerede er døde, og nogle, der er hårdt sårede. Prøv at beskrive scenen yderligere. Er det helt vildt og uorganiseret?

Anders Lundt Hansen: Nej, de er som sagt vand vant til at slås, de er trænede soldater, og det vil sige, de samler sig i deres grupper og prøver at holde sammen mod de andre og nedkæmpe de andre grupper. Og det går, hvordan det går inde i salen mister vi overblikket, fordi Saxos kilde Det er jo Absalon, og han forsvandt selv ud af salen, der. Så, hvad der sker mere derinde, og hvor mange der egentlig overlever, det ved vi ikke. Men vi ved, at den... Knud's kammerater, som Absalon prøvede at komme af sted med, han blev fanget, ikke inde i salen, men ude på gårdspladsen, der blev angrebet, fordi der var lidt mere lys. Folk ville man var. Han blev grebet og slået ihjel. Absalon selv er lige ved at blive taget også, men han har også venner der ude omkring, og nogle af dem som er neutrale, kan man så sige, at de griber ind. Nogle af Svends mænd vil gribe Absalon. Så griber de ind til fordel for Absalon, og han når at slippe væk.

Julie Ralund: Så Knud er død. Valdemar er såret.

Anders Lundt Hansen: Absalon prøver at komme ud af Roskilde.

Julie Ralund: Og hvad med Svend?

Anders Lundt Hansen: Men Svend, han han havde han have trukket sig tilbage til sit gemak og er derinde. Formodentlig bevogtet af mænd med sværd, så han ikke personligt bliver rodet ind i noget.

Julie Ralund: Men ved man egentlig, hvem det er? Nu siger du Det er Svends mænd, der står og bevogter dørene. Er det svært at foranledige det her, eller hvad er det?

Anders Lundt Hansen: Det er der blevet spekuleret meget i, og Saxo gør meget ud af denne fest. Der bliver kaldt Blod gildet i Roskilde, fordi det er et af de to begivenheder, som legitimerer, at Valdemar tager magten bagefter og bliver kendt som Valdemar den første og Valdemar den Store, hvis han selv skal sige det. Og der er to begivenheder, der retfærdiggør hans magtovertagelse. Den ene er mordet på hans far, Knud Lavard i Haraldsted Skov, og så er det blodgildet i Roskilde, og derfor gør Saxo så meget ud af denne her historie og siger, at det er Svend, der har planlagt det hele. Men Saxo er vores eneste kilde til det, og man må sige, hvis det her er planlagt, så er det faktisk ret dårligt planlagt. Både Absalon og Valdemar slipper væk, og det er tydeligt, at som Saxo beskriver det også at de er nødt til at improvisere. Altså Svend så går og taler med sine folk hen ved dørene undervejs om hvad der skal ske. De har tydeligvis ikke tænkt det igennem på forhånd, så jeg tror, at den, som vi har bevaret her, er en nøje redigeret fortælling, som den bliver skrevet ned. Små 50 år senere har Absalon haft små 50 år til at gå og forfine historien og finpudse alle detaljerne, inden han fortæller den videre til Saxo, der så sætter den på pergament. Så så de grove træk, altså hvem der døde, og hvem der ikke døde. De er jo rigtig nok, men detaljerne og hvordan det er foregået, det er lidt noget andet. Altså det der med at håneviser og nogen der har et sværd med ind alligevel og sådan noget. Det lyder som en situation, der er eskaleret. Det var ikke meningen den skulle, men så gjorde den det alligevel.

Thomas Klinkby: Kunne man forestille sig, at Svend, som jo ikke turde, egentlig kom tilbage til festen og gemte sig uden for byen eller sov udenfor byen, havde en tilstand af paranoia eller noget der lignede og var så bange for selv at blive slået ihjel, så han valgte at trække sværdet først.

Anders Lundt Hansen: Det kan man. Man kan forestille sig alt muligt. Man kan også forestille sig, at det var Knud og Valdemar, der havde planlagt det her, og at den lille detalje så bare bliver udeladt af Saxo og Absalon senere. Men igen, hvis det er planlagt, så virker det dårligt planlagt, og de ved jo godt hvordan man slås og slår ihjel de her folk. Så hvis det var planlagt jeg skulle ha gjort det bedre, ville jeg mene.

Thomas Klinkby: Hvor mange dør den aften?

Anders Lundt Hansen: Det ved vi ikke helt. Der bliver nævnt i hvert fald tre, der bliver slået ihjel derinde. Og så efter Absalon er gået ud af salen, så får vi ikke lige mere beskrivelser om hvad der skete derinde. Men det bliver sagt om Valdemar, da han får fat i en hest og ridder gennem natten. Så bliver det sagt, at kun to af hans følgesvende er med ham på det tidspunkt, og han er altså ikke mødt op til Roskilde med kun to mand. Det er helt sikkert.

Thomas Klinkby: Hvor mange har han sikkert haft?

Anders Lundt Hansen: Altså det er svært at sige, inde til selve festen har de nok haft. Hvad kan der sidde i sådan en sag der? Der har de nok haft en 15-20-25 mand hver på det laug, og ude omkring i byen har de haft hundreder alle sammen.

Thomas Klinkby: Men hvis vi tager bare de der 20 til 25 mænd, og der kun er to, der ridder med ham, så er der mange, der er døde eller sårede ligger tilbage.

Anders Lundt Hansen: Ja, eller netop som som det skete med Valdemar, er der nogen der forvirret over hvad der foregår? At de har venner og bekendte rundt omkring også i krigerflokkene som. Gerne vil give dem tæsk, men ikke vil slå dem ihjel, og som de derfor kan forhandle med eller blive hjulpet ud af eller et eller andet.

Julie Ralund: Nu sidder jeg her, og jeg ved jo godt, jeg er kommet med på et afbud til denne fest, fordi jeg jo slet ikke var velkommen. Men var der ikke nogen, der stak af? Hvad gjorde man med kujoner? Sådan nogle som mig, som ville tænke, prøv at hør, nu er der ballade. Jeg tror lige, jeg trækker mig.

Anders Lundt Hansen: Det fremgår klart, at dem, der kalder sig konger, eller som har magt på anden vis, de kan regne med deres mænds loyalitet indtil en vis grænse. Hvis folkene synes, det går for langt, så holder de simpelthen bare op og går hjem.

Julie Ralund: Det er jeg glad for at høre. Jeg tror, jeg var gået hjem.

Anders Lundt Hansen: Og så næste morgen, så træder Svend frem for sin mand og borgerne i Roskilde og fortæller, at der har været et frygteligt attentat på hans liv, og han fremviser, Svend viser, at der er hul i hans tøj, også fordi nogen har prøvet at stikke efter ham med spyd og sværd. Og så prøver han at få hjælp til at fange dem han mener, at forbryderne, nemlig Absalon og Valdemar. Og han siger, der begynder Saxo så at være lidt malende i sin beskrivelse. Og det er nok der, vi skal til at passe lidt på. Men han siger, at Svend udstedte et ordre om, at alle både på Sjælland skulle slås i stykker, og der ville være en ret drastisk ordre på ikke praktisk muligt at gennemføre. Men, men for at det ikke skulle være muligt for Valdemar at undslippe Sjælland. Han skriver også, at Valdemar for ikke at blive opdaget, så færdes han rundt på enge og overdrev, altså blandt hyrdeflokkene. Han vil ikke ud i de øde skove og moser, for dem regner han med vil blive gennemsøgt af Svends mænd. Men han kan heller ikke gemme sig inde på nogen af gårdene, for de vil helt sikkert blive gennemsøgt. Så det lykkes, så har han lavet en finte i de næste par ret intense dage, hvor der en menneskejagt rundt på Sjælland. Så laver de en finte, hvor Absalons storebror Esbern Snare han nogle gange viser sig i fornem kappe, sikkert den blå kappe og med et stort følge rundt omkring i forskellige byer i Sjælland for at give indtryk af, at det er Valdemar, der er der. Og for at narre Svends mænd på vildspor. Mens Valdemar, i virkeligheden bare ligger helt stille og meget såret, indtil de kan få fat i en båd, det er igen Esbern Snare, der tager fat og truer en bådebygger. Eller rettere bådebyggerne vil gerne hjælpe, men han må ikke blive set som hjælper står Svend selv

om hjælp senere. Så derfor er Esbern Snare nødt til at lade som om han truer ham og tager ham til fange og så tvinge ham til at reparere en båd, så de kan komme over til Jylland.

Julie Ralund: Ej, hvor er det en fascinerende historie. Så er der simpelthen... Hele Sjælland har været afspærret nærmest mens, at der har været...

Thomas Klinkby: Menneskejagt.

Julie Ralund: Menneskejagt.

Anders Lundt Hansen: Ja.

Julie Ralund: Hvordan Søren har man sørget for? Hvordan kommunikerer man?

Anders Lundt Hansen: For det første skal du huske på, at alle, alle stormænd og landsbyformænd fra hele Sjælland, de har jo været i Roskilde, fordi det var her, det skete. Og så er det jo heller ikke længere. Det tager to dagsrejser at komme til Vordingborg i den ene ende eller til Kalundborg i den anden ende. Så større er Sjælland heller ikke. Alle i landsbyerne og blandt store mænd, der kender alle alle, og de har familiemedlemmer og bortgiftede søstre og halvfætre rundt omkring på alle stormandsskovene. Så når først rygterne kører, så sender man nogle hurtige ryttere ud. Så kan de nå til Ringsted på den første dag fra Ringsted til Korsør kan en ny mand så løbe ned af, og så er nyheden bredt ud omkring, og det er jo en stor begivenhed, så alle har sladret om det her, ik.

Julie Ralund: Og så lige for at afslutte den. Valdemar og Absalon kommer så til Jylland?

Anders Lundt Hansen: Ja, det gør de, og derude der og der samler de sig deres støtter omkring sig. Valdemar fremviser sit blodige lår, som gør et stort indtryk på tinget i Viborg, da han fortæller det der. Og så samler Svend og sine hære, sine hære og mødes i et stort slag på Grathe Hede senere på året. Og der der går Valdemar af med sejren. Svends her bliver knust. Svend prøver at flygte, men bliver fundet af... Det er et sagn der siger at det er nogle bønder, der finder ham og dræber ham. Han... Det kan jo være så mange, der har fået fat i ham, og da han er dræbt, så er Valdemar den eneste af de tre konger, der stadig er i live, og han gør sig så til enekonge over Danmark.

Julie Ralund: Fantastisk historie. Hvorfor er det? Hvorfor er det, vi sidder og taler om det i dag?

Anders Lundt Hansen: Grunden til at blodgildet er så kendt i dag, det er fordi Saxo skriver om det, og Saxo bruger det til at legitimere, at Valdemar skulle være enekonge. Valdemars krav på tronen

var sådan lidt vakkelvorn, nemlig i forhold til de andres. Hans far, Knud Lavard, havde aldrig selv været konge. Det var kun hans farfar, der havde været kongen, så han havde et lidt tyndere krav end de andre. Derfor har han brug for noget at styrke det med, og han har magt. Han har militær magt. Han har Hvideslægten på Sjælland bag sig, sådan så han kan godt gøre sig til konge, men for at blive accepteret som konge og få opbakning, så er man nødt til at styrke det. Og der bruger Saxo rent retorisk dette blodgilde i Roskilde som argumentet for derfor han blev udsat for det grumme forræderi. Og så ligger det som underspiller, du skal jo huske på, at alle er jo kristne på det tidspunkt ret kristne endda, så det ligger hele tiden så underspillet, at når nogen undslipper noget med stor fare, så er det nok hæren, der har grebet ind. Så det er faktisk Herren selv, der har udvalgt Valdemar til at blive danernes konge. Det er det, Saxo siger mellem linjerne.

Thomas Klinkby: Ændrede styreformen sig?

Anders Lundt Hansen: Ja, Valdemar og Absalon tilsammen centraliserede magten rigtig meget omkring kongetronen i forhold til, hvad den havde været før. De gik i gang med at lave centraliseret landskabslove. De ændrede arvefølgen, sådan så Danmark i praksis næsten blev et arvekongedømme. Det var sådan, at det at være konge, det var noget, man blev valgt til af stormændene. Man handlede det af med de forskellige stormænd, og hvis man trådte for mange over tærne, så kunne man ikke blive konge. Men der gjorde Valdemar så det som den første konge i Danmark, at han fik sin egen søn kronet til konge, mens han stadig selv var i live? Og på den måde håbede han at få det til at glide glat og uden krig og ballade, når han selv døde.

Thomas Klinkby: Det er en ret stor ændring. Det må der have været en del modstand omkring?.

Anders Lundt Hansen: Især, blandt andre medlemmer af kongeslægten, som jo på den måde for evigt mistede deres chance, og de lavede sig brok, og derfor brugte Valdemar også de sidste 10-15 år af sit liv på at udrydde sine slægtninge rundt omkring. De bliver sat i fængsel, de bliver anklaget for landsforræderi, de bliver slået ihjel. Alle sine fætre og kvartfætre og alle, der havde noget af Svend Estridsens blod i sig. Dem gjorde Valdemar der af med i løbet af sit regime.

Thomas Klinkby: Ændrede det også måden, man holdt fest på. Det gik jo ikke så godt at såkaldt forsoningsgilde at være.

Anders Lundt Hansen: Nej, det gjorde det ikke. Det her var stadig måden at holde fest på. Det var en måde at skabe forbrødring mellem folk, at vise sin magt på en fredelig måde, og at det gik galt engang imellem. Det var en undtagelse. De fleste gange gik det jo faktisk godt, og derfor har vi ikke skrevet ret meget ned om dem.

Thomas Klinkby: Nej, det er de slemme fester, vi husker.

Julie Ralund: Det har været blodigt, og det har været vildt, og det har været omvæltende på mange måder i danmarkshistorien, det her blodgilde, vi har været til i dag. Så tak Anders, fordi du vil tage os igennem det. Selv tak. Tak til Birgitte for mad og drikke.

Birgitte Kampmann: Velbekomme! Jeg er glad for, at I har spist rigtig godt i dag, det må jeg sige.

Thomas Klinkby: Mm det smagte virkelig godt. Tak for mad og drikke og tak for historien, Anders. Tak for alletiders fest. Næste gang skal vi til hemmelig julefest i et dansk fængsel under Anden Verdenskrig. Du er selvfølgelig også inviteret.

Julie Ralund: Serien Alletiders Fest er blevet til med støtte fra William Demant Fonden og produceret af Buddy Buddy fra Nationalmuseets mediehus, Vores tid. Det er Gustav Niepoort, der har lavet lyddesign og Troels Donnerborg er vores redaktør.

[Vores Tid – Nationalmuseets Mediehus](#)

[Alletiders Fest S1E1: Konger amok i voldsorgie til blodgildet i Roskilde](#)

Produceret af Buddy Buddy for Vores Tid